

УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ЗВИЧАЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ

Певицький Р. Р.

Науковий керівник – к.і.н., асистент Євсюкова О. Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

This article describes the calendar and ritual holidays and the traditions of their celebration. The influence of the church and religion on these festivals is described. Rites are classified by their popularity and variability. Examples of forgotten holidays are given.

Традиційна трудова обрядовість тісно пов'язана з календарним циклом сільськогосподарських робіт. Обряди неодмінно супроводжували початок оранки, сівби, вигін худоби на пасовище, закінчення жнив тощо. У селянській сім'ї трудові традиції та обряди були справжньою школою для підростаючого покоління.

У процесі виконання ритуальних дій дитина здобувала перші трудові навички. Усім розмаїттям своїх художніх, емоційних, атрибутивних, пісенно-музичних засобів трудові свята сприяли вихованню у молоді любові до нелегкої хліборобської праці, до землі, прищеплювали своєрідний «кодекс хліборобської честі».

Трудова обрядовість на всіх етапах свого існування була одним із важливих елементів суспільного життя. При цьому її питома вага, сфера дії та функції постійно змінювались. Зважаючи на значний вплив релігії, трудові звичаї та обряди українців були залежні від неї. Разом із тим у них знайшли відображення як раціональне, так і чуттєве сприйняття дійсності, філософські та поетичні уявлення людей, елементи багатьох видів мистецтв.

Протягом останніх століть традиції трудових свят ставали все менш популярними серед молодших поколінь, тому на даний момент святкують найбільш визначні події з них, або характерні для регіону, наприклад проводи на полонину.

Інформаційне тисячоліття має свій вплив, а також по-своєму обмежує звичаї та традиції, проте найбільш життєстійкими й здатними до дальшого розвитку виявляються ті форми календарної обрядовості, що втратили тісний зв'язок із релігією і трансформувалися в явище народного мистецтва, святкової розваги. Елементи календарних свят та обрядів нині

широко використовуються у творчості професійних та самодіяльних митців, у декоративно-прикладному і театральному мистецтві тощо.

До складу річного аграрного кола входили зимові, весняні, літні та осінні свята, обряди і звичаї. Обов'язковими компонентами календарних свят українців були обрядовий стіл, господарська і сімейна магія, вшанування предків, передбачення майбутнього, ритуальні обходи і поздоровлення, рядження і маскування, драматичні сценки, розваги, спортивні змагання тощо. Свята супроводжувались виконанням календарно-обрядових пісень, приурочених до кожної пори року: зимові колядки та щедрівки, веснянки, купальські, троїцькі, обжинкові пісні та ін.

Традиційні свята і все більше входять у сьогоденне життя. З 1990 р. рішенням Верховної Ради України офіційними святами проголошені Різдво, Великдень, Зелені свята. В умовах теперішнього часу накопичується досвід проведення таких масових сезонних свят, як Новий рік, Масляна, Купала, обжинки та ін. Процес відродження народної звичаєвості вливається в загальний рух відродження національної самосвідомості, мови, культури.

Попри те, що релігійно орієнтовні свята календарно-побутового циклу зазнали найбільшої шкоди під час панування Радянського союзу, деякі з них святкуються як і декілька століть тому, а інші стають дедалі популярнішими з деякими змінами. До першої категорії можна віднести звичай святкувати Водохреще шляхом купання в ополонці, до другої відноситься створювання писанок до Великодня, хоч наразі це втратило усілякий сенс, окрім естетичного.

Також варто виокремити групу свят, які були перестали святкуватися широким загалом або звичаї цих свят майже не дотримуються. Так, до цієї категорії можна віднести свята на ім'я Святих, такі як Кирила, Олени та ін. У минулому за їх допомогою визначали майбутню погоду на важливу, зазвичай, хліборобчу подію. До цієї категорії відносяться й Спаса, Зелені свята та ін, які мають суто релігійний сенс.

Найбільш збереглися до дрібних особливостей язичницькі свята. Попри свій поважний вік Масляна та Купала святкуються згідно з описами святкувань минулих століть. Так, для двох свят є обов'язковими вогнища, спалювання опудал, запрошення на гостини родичів тощо.

Таким чином стає очевидним надзвичайно багатий скарб звичаїв нашого народу. І ми отримали в спадок і мусимо зберегти його та, нічого не втративши, передати нашим дітям, щоб не перервався зв'язок поколінь, щоб зберегти генетичну пам'ять нашого народу.